

MAHMUD B. AHMED EL-OFÎ VE ESERLERİ

Süleyman GÜR*

Hayatı

Müellifin adına, daha önce yaptığımız bir çalışma vesilesi ile ulaşılmıştı.¹ Ancak bu çalışmada onun Trabzonlu olduğu kesin olarak ortaya konamamıştı. Aradan geçen zaman içerisinde yazma eserler ile ilgili kataloglama faaliyetlerinde ciddi bir ilerleme kaydedilmesi ve Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığının yazma eserleri erişime açması üzerine yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde müellifin Trabzon'un Of ilçesine mensup bir alim olduğu kesinlik kazandı. Ancak hemen ifade etmek gerekir ki bu durum hiç de kolay olmadı. Zira müellif, Arapça olarak yazdığı meşhur eseri *İstihrâcü't-Takvîm* sebebiyle kaynaklarda zikredilmekle birlikte, sürekli Arap asıllı bir alim olduğu izlenimi verildi. Bunun nedeni ise künye bilgisinde yer alan Mahmud b. Ahmed el-Ôfi ifadesindeki "Ofu" lafzının Arapça ve Osmanlıca "الأوفى" şeklinde yazılması idi. Bu lafız, araştırmacılar ve kütüphane görevlileri tarafından genellikle yanlış anlaşılmalı ve el-Evfâ ya da el-Avfî şeklinde aktarılmıştır. El-Evfâ lafzı üstünlük bildiren bir isim olarak kullanılırken el-Âvfî lafzı, Avf denilen yere mensup anlamına gelen bir ifadedir. Dolayısıyla bu şekilde okuyanlar, bu zatın Avflı olduğunu düşünmüşlerdir. El-Ôfi ve el-Ûfi şeklinde okuyanlar ise –ki bu okuyuş doğrudur- genelde bu ifade ile nerenin kast edildiğini anlamadıkları için yorum yapmaksızın ifadeyi aktarmışlardır. Müellifin Arap zannedilmesi konusundaki asıl yanlış ise, yazarın yine Arapça olarak kaleme aldığı, *Mir'âtül-Acâib fi'l-Ameli bi'l-Ceybi'l-Gâib* isimli eserin mukaddimesinde kendisini, Mahmud b. Ahmed b. Muhammed el-Ôfi el-Hicâzî şeklinde takdim etmesidir. Buradaki el-Ôfi lafzı yine çok anlaşılammış olmakla birlikte el-Hicâzî ifadesinden hareketle Hicaz bölgesine mensup olabileceği algısı oluşmuştur. Hatta *İstihrâcü't-Takvîm* isimli eserinde "el-Hicâzî" nisbesi geçmediği halde bu eserle ilgili kayıtların ekseriyetinde –muhtemelen daha kolay tanınır düşüncesiyle- onun bu nisbesine yer verilmiştir. Bütün bunlara rağmen kaynaklar onun hakkında bilgi vermedikleri gibi nereli olabileceği konusundaki tartışmalara da girmemişler sadece iki eserinin ismini, astronomi bilgisini olduğunu ve nisbelerini zikretmişlerdir.² Bazıları, müellifin mukaddimedede ismini zikretmeden önce kullandığı bir dua cümlesinde geçen "el-Kâfi" ifadesinden hareketle yanılarak ona el-Kâfi de denildiğini yazmışlardır.³

Araştırmalarımız esnasında müellifin Oflu olabileceği konusundaki en önemli ipucumuz nüshaların çoğunda "الأوفى" ifadesinin harekesiz olmasına rağmen birkaç nüshanın "الأوفى" şeklinde harekeli olması ya da sadece son harfin üzerine "الأوفى" şeklinde şedde konulması idi. Nisbet ya'sı kullanılarak yazılan "التركي" "Türkiyeli" örneğinde olduğu gibi bu durumda bu zatın Oflu olduğu anlaşılmaktadır. Bu şekilde harekeli ya da nisbet ya'sı ile yazan birkaç müstensihin, muhtemelen müellifin Oflu olduğunu bildikleri ve bu şekilde yazmadıkları takdirde kimliğinin anlaşılamayacağını düşündüklerini tahmin etmekteyiz.

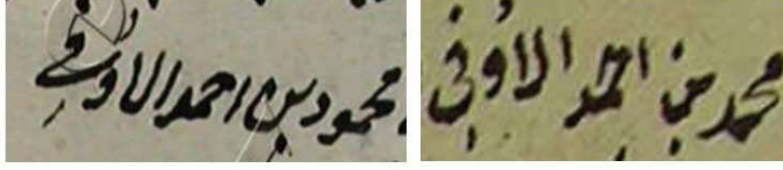
* Doç. Dr., Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tefsir Ana Bilim Dalı, suleymangur@trabzon.edu.tr

¹ Süleyman Gür, Osmanlı Döneminde Yetişen Trabzonlu Müellifler ve Eserleri: Bir Literatür Denemesi, *Karadeniz Teknik Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (2018), 5/1: 155-239.

² Ebû Gays Muhammed Hayrüddin b. Mahmud b. Muhammed b. Ali b. Fâris ez-Zirikli, *el-A'lâm*, Beyrut: Dâru'l-İlm lilmelâyîn, 2002, 7:163; Ömer Rıza Kehhâle, *Mu'cemü'l-Müellifin*, Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabi, ts. 12:144.

³ Zirikli, *el-A'lâm*, 7:163.

Burada örnek olarak Süleymaniye Kütüphanesi, Hüsrev Paşa Koleksiyonu, nr. 00217 ile Konya Bölge Yazma Eserler, BY00001624/5 numarada yer alan nüshaları zikredebiliriz.

Resim 1: Hüsrev Paşa, nr. 00217; Konya Bölge Yazma Eserler, nr. BY00001624/5

Bu son durum bize, müellifin Oflu olabileceği kanaatini oluşturmakla birlikte yine de kesin bir dil kullanmamıza engel teşkil ediyordu. Ta ki Samsun İl Halk Kütüphanesi, 363/4 numarada bulunan hesap ilmi ile alakalı Osmanlıca bir risaleye ulaşana kadar. Ulaştığımız bu risalenin müellifinin mukaddimede kendisini “Mahmud b. Ahmed b. Muhammed el-Ôfi” diye tanıtması, eserinin Osmanlıca olması, üslup ve muhtevanın diğer eserler ile örtüşmesi her üç eserin sahibinin de Oflu Mahmud b. Ahmed olduğunu ortaya koymuş oldu. Kanaatimize göre müellif ilk zamanlar sadece Ôfi nisbesini kullanmış daha sonra Hicaz bölgesinde uzun süre bulunmuş ve bundan dolayı Ôfi nisbesine ilaveten Hicâzî nisbesini de kullanmıştır. Tıpkı Trabzonlu meşhur bir alim olup Medine’de uzun bir süre kaldığı için Medenî nisbesini de kullanan Mehmed Medenî et-Trabzônî gibi.

Müellifin hayatına dair bir bilgiye sahip değiliz. Eserlerinden hareketle Aslen Trabzon’un Of kazasından olduğunu, babasının adının Ahmed, dedesinin adının Muhammed olduğunu, Hicaz’da bulunduğunu, ileri düzeyde matematik ve astronomi bilgisine sahip olduğunu söyleyebiliriz. Vefat tarihi konusunda bazı kaynaklarda geçen 1045/1635 ve bazı katalog kayıtlarında geçen 1049/1639 tarihlerine ihtiyatlı yaklaşmak gerektiğini düşünüyoruz. Zira bu bilgiyi verenler bu tarihleri nereye dayandırdıklarını ifade etmemektedirler. Bizim ulaştığımız nüshalarda telif tarihi bulunmamaktadır. Ancak bu bilgi bizim ulaşamadığımız bir nüshaya ya da kaynağa dayandırılmışsa doğru da olabilir. Zira bazı nüshaların istinsah tarihleri bu tarihe çok uzak değildir. Tespit edebildiğimiz en eski istinsah tarihi hicri 1118’dir. Tabi ulaşamadığımız nüshaların daha eski olma ihtimali vardır. Dikkatimizi çeken bir nokta, tarih bulunan nüshaların büyük çoğunluğunun 1118-1156 yılları arasında istinsah edilmiş olmasıdır. Bu durum müellifin ve özellikle *İstihrâcü’l-Takvîm* isimli eserinin bu dönemlerde ilim ehlinin ilgisini çekmiş olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca Türkiye’de ve Türkiye dışındaki çok sayıda kütüphanede bu eserin nüshalarının bulunuyor olması şöhretinin ülke sınırlarını aştığını göstermektedir. Kanaatimize göre bu eserin müellifinin kim olduğu tam olarak tespit edilemediği için asrımızda araştırmacıların dikkatinden kaçmıştır. Bu verilere göre Mahmud b. Ahmed’in on birinci asırda ya da on ikinci asrın başlarında yaşadığı düşünülebilir. Bu tarihlerde Astronomi ilmine bu derece vakıf olan Oflu bir alimin bulunuyor olması, ayrıca üzerinde düşünölmeye değer bir konudur.

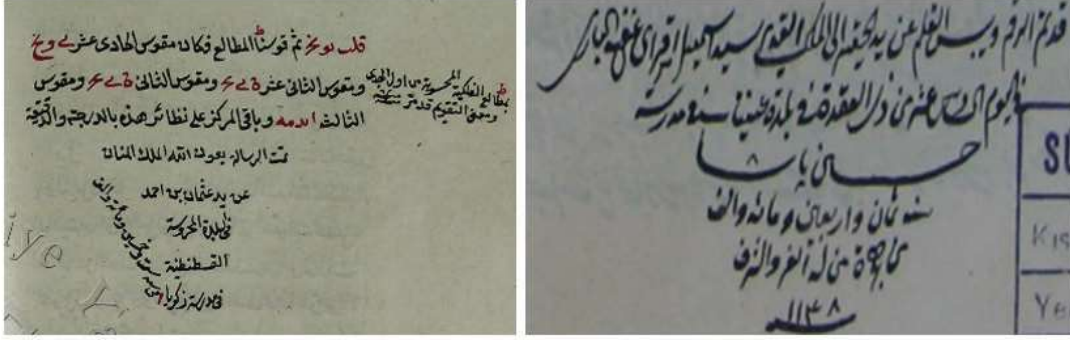
Eserleri

1. *İstihrâcü’l-Takvîm*

Astronomi, matematik ve ilgili bilimlerle alakalı Arapça bir eserdir. Müellif adı mukaddimede “Mahmud b. Ahmed el-Ôfi” diye geçmektedir. Ancak katalog kayıtlarında müellif ve eser adı ile ilgili ciddi hatalar olduğunu belirtmek gerekir. Türkiye’deki kütüphanelerde çok sayıda nüshası mevcuttur. Bu nüshaların bir kısmının bulunduğu kütüphaneler şunlardır: Süleymaniye Kütüphanesi Hüsrev Paşa Koleksiyonu, nr. 00217, vr. 1-54; Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü, nr. BY00001624/5;⁴ Süley-

⁴ Müellif adı “Muhammed b. Ahmed el-Avfî el-Mesîrî el-Mukrî” şeklinde hatalı verilmiştir.

maniye Kütüphanesi, Esad Efendi Bölümü, nr. 1970, vr. 1-38, müstensih Ali b. Mustafa; Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya nr. 02690. Vr. 1-52;⁵ Süleymaniye, Esad Efendi, nr. 01970;⁶ Süleymaniye, Laleli, nr. 02135-005, vr. 139-166, müstensih Ömer b. Hüseyin el-Âmidî, istinsah tarihi 1156; Süleymaniye, Hüsrev Paşa, nr. 00217, vr. 1-54; Tokat İl Halk Kütüphanesi, nr. 60 Hk 424, vr. 1-45; Nuruosmaniye, nr. 02951-005, vr.87-111; Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi, nr. 06 Hk 222/1, vr. 1b-24b; Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Hazine Bölümü, nr. 000517; Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi nr. 371/1;⁷ Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye Koleksiyonu, nr. 00843-001, vr. 1-49;⁸ Süleymaniye, Yazma Bağışlar, nr. 01348-003, vr. 64-92.

Resim 2: Hamidiye ve Yazma Bağışlar nüshalarının ferağ kayıtları

Ülkemizdeki kütüphanelere ilaveten *İstihrâcüt-Takvîm*, *Keyfiyyetü İstihrâci't-Takvîm*, *Şerhu Keyfiyyeti İstihrâci't-Takvîm*, *Risâle fî Keyfiyyeti İstihrâci't-Takvîm* isimleri ile Almanya, Amerika, İrlanda, Mısır, Lübnan, Fas, Suudi Arabistan gibi pek çok ülke kütüphanelerinde de nüshaları vardır.⁹

Muhtevası

Eser, takvim hesaplamaları ile ilgilidir. Astronomi, matematik ve bunlara bağlı ilimler üzerine bina edilmiştir. Dîbâcedeki ilk cümleler şu şekildedir:

بسم الله الذي جعل في السماء بروجا وجعل فيها سراجاً وقمراً منيراً والصلوة والسلام على رسوله المبعوث الى كافة الانام بشيرا ونذيراً... وبعد فيقول الفقير الى الله الكافي محمود بن احمد الاوفى قد سألتني بعض اخواني ان اشرح كيفية استخراج التقويم واضرب لهم مثلاً فاجبتهم مع عجزى ليكون تذكرة وسببا لجلب دعواتهم المستجابة مستعينا في الله تعالى ورتبته على مقدمة ومقالة

Müellif burada besmele, hamdele ve salveleden sonra eseri yazmadaki gayesini şu şekilde özetlemiştir: Bazı kardeşlerim takvimlerin nasıl hazırlandığını anlatmamı ve kendileri için bir örnek ortaya koymamı istediler. Ben de bu konuda kendimi aciz görmekle birlikte onların dualarını almak, geride bir eser bırakmak düşüncesiyle Yüce Allah'ın yardımını dileyerek bu eseri yazmaya karar verdim. Eseri bir mukaddime ve bir de ana bölümden oluşacak şekilde düzenledim.

⁵ Müellif adı "Mahmūd b. Ahmed el-Avfî el-Hicâzî" şeklinde hatalı verilmiştir.

⁶ Baş tarafta sekiz varaklık eksik bir nüsha, 14b-39a varaklar arasında ise Ali b. Mustafa b. Hasan el-Üskübî tarafından 1136 yılında istinsah edilen tam bir nüsha vardır. Hâtime sayfasının bir köşesinde bu nüshanın başından sonuna kadar mukabele gördüğü de yazılıdır. Ferağ kaydı şu şekildedir. وقد وقع الفراغ هذه النسخة الشريفة اليوم العشرون من رمضان المبارك يوم الاثنين وقت العصر سنة ستة وثلاثين ومائة الف هجرية على يد العبد الضعيف المحتاج الى رحمة الباري علي بن مصطفى بن حسن الاسكوبي غفر الله له ولوالديه واحسن اليهما واليه امين يا معين

⁷ Müellif adı "Mahmūd b. Ahmed el-Kafî el-Evfâ" şeklinde yanlış verilmiştir.

⁸ Bu nüsha İstanbul'da Zekeriya Medresesi'nde Osman b. Ahmed tarafından 1156 senesinde istinsah edilmiştir.

⁹ İlgili kütüphane ve yer numaraları için bk. <https://shamela.ws/book/5678/41362>. Erişim Tarihi: 23 Eylül 2023.

Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere müellif eserini bir mukaddime ve bir bölümden oluşacak şekilde yazmıştır. Mukaddimeyi üç bahse ayırmıştır. Her bahsi de fasıllara ayırarak ele almıştır. Birinci bahis “cümme” hesabı ile ilgili olup on fasıldan ibarettir. Birinci fasıl harflere, ikinci fasıl meratibü’l-a’dada, üçüncü fasıl ecnâsü’l-a’dada, dördüncü fasıl el-cem’i bi’l-hurufa, beşinci fasıl tefrike, altınca fasıl zarb’a, yedinci fasıl taksime, sekizinci fasıl taz’ife, dokuzuncu fasıl tasnife, onuncu fasıl istihraç-ı cüzûra dairdir. İkinci bahis meşhur tarihi takvimleri açıklama ile ilgilidir. Beş fasıldan ibarettir. Birinci fasıl hicrî, ikinci fasıl rûmî, üçüncü fasıl fârisî, dördüncü fasıl kıptî, beşinci fasıl celâliye dairdir. Üçüncü bahis vakitlerin başlangıcı ile ilgilidir. Dört babdan ibarettir. Bundan sonra makale adını verdiği ana bölüme geçmiştir. Bu bölüm on üç bahisten ibarettir. Birinci bahis güneş ve güneş takvimlerine dairdir. Bu konular beş fasılda ele alınmıştır. İkinci bahis ay ve ay takvimine dairdir. İki fasıldan ibarettir. Üçüncü bahis yıldızlara dairdir ve iki fasıldan ibarettir. Bundan sonraki bahislerin bir kısmı da çeşitli alt başlıklara ayrılarak oldukça sistematik bir şekilde ele alınmıştır.

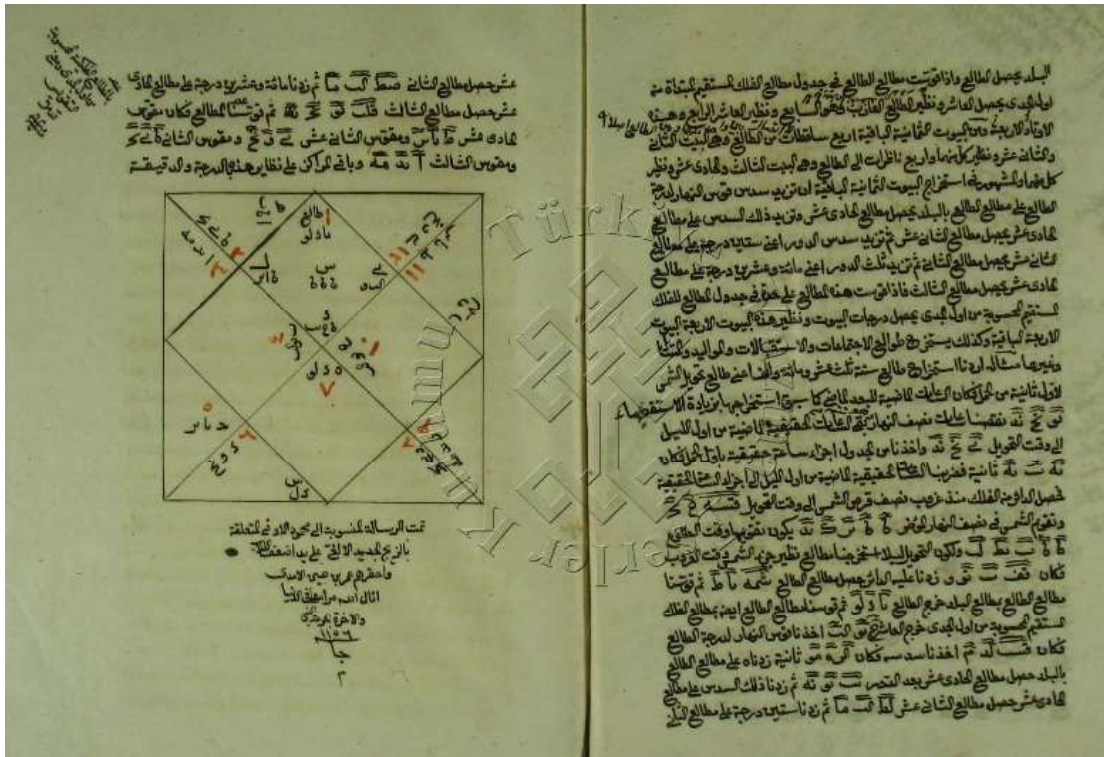
Müellifin bu eserde matematik ve bu ilimle ilgili diğer ilimlerden faydalanmada büyük bir maharet gösterdiği, güneş, ay, yıldızlar, gezegenler ve diğer bütün gök cisimleri ile alakalı olayları, zaman tayini, takvim hazırlama ve bunlarla ilgili hususları ortaya koymada astronomi ilminin tüm inceliklerinden faydalanarak başarılı bir şekilde yorumladığı ifade edilebilir. Kısaca müellif bu eserde, ay ve güneşi merkeze alarak gün, ay, yıl, mevsim ve gece gündüz sürelerinin değişmesi, günlerin, haftaların, ayların, yılların belirlenmesi ve bunlara benzer konularda matematik ve astronominin temel ilkelerinden hareketle takvim hazırlama usul ve esaslarını ortaya koymaya çalışmıştır.

Bunu yaparken Rûmî, Fârisî, Hicrî, Kıptî takvimlerine yönelik bazen müstakil, bazen bu takvimlerin mukayeselerinin yer aldığı çeşitli tablolar çizmiştir. Dakika, gün, ay, yıl gibi zamanla ilgili kavramlar hakkında teorik bilgiler verdiği gibi bu bilgileri şekillerle göstererek daha etkili bir anlatım sağlamaya çalışmıştır. Harfleri, rakamları ve çeşitli sembolleri konuların anlatımında ve tabloların oluşturulmasında sıkça kullanmıştır.

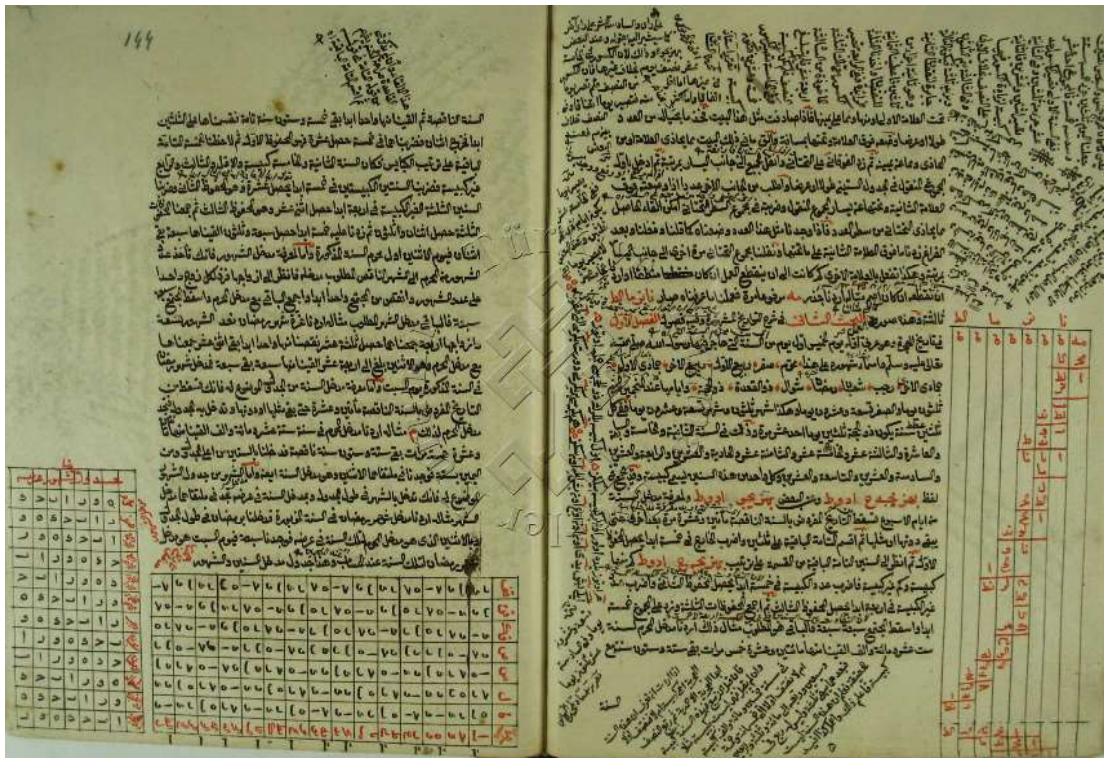
Bu eserin önemi ve değerinin tam olarak ortaya konması için konunun uzmanı araştırmacılar tarafından bu eser üzerinde ciddi çalışmalar yapılması önem arz etmektedir. Ulusal ve uluslararası kütüphanelerde onlarca nüshasının varlığı aslında ne derece önemli bir eser olduğunu göstermektedir. Ancak bunun bilimsel yöntemlerle ortaya konması gerekmektedir.

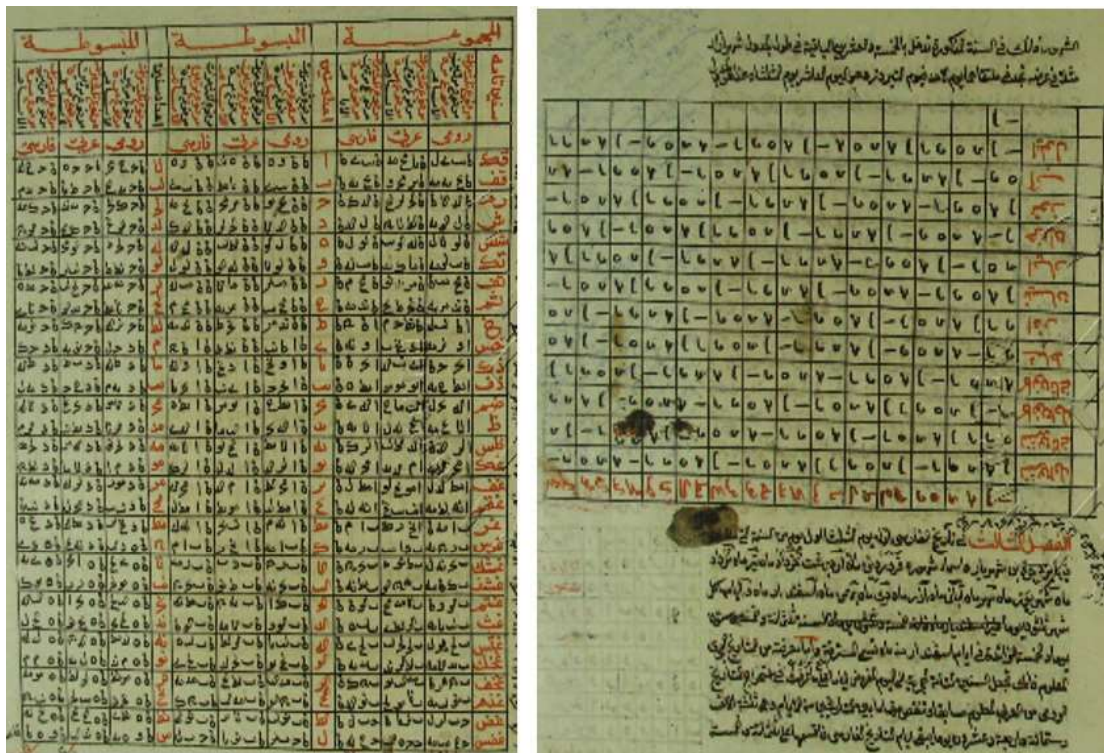
Resim 3: Eserin ilk iki sayfası
(Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, nr. 02135-005)

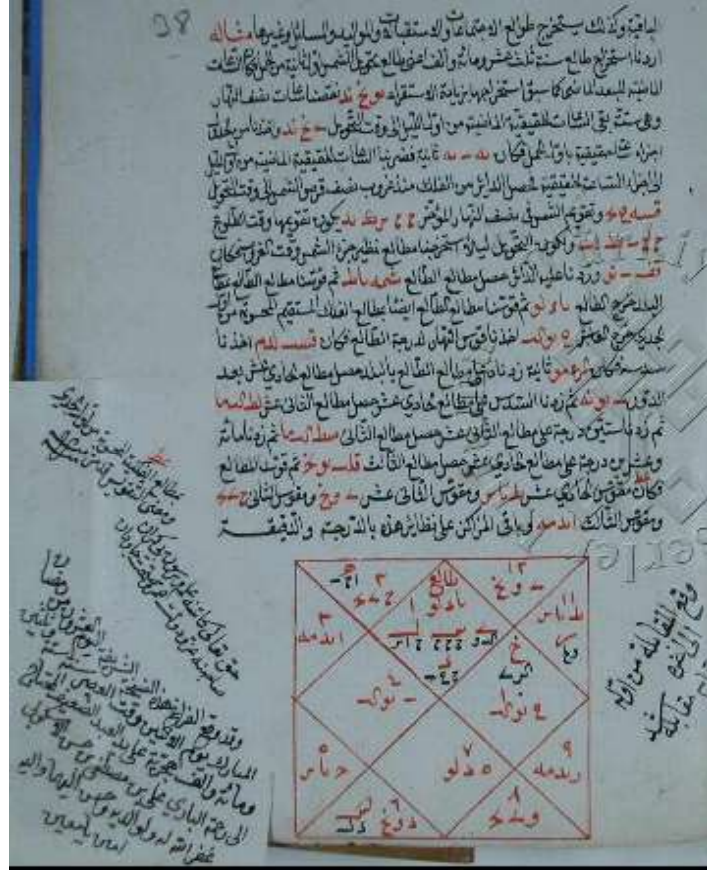
Resim 4: Eserin son iki sayfası
(Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, nr. 02135-005)

Resim 5: Eserden örnek iki sayfa
(Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, nr. 02135-005)

Resim 6: Eserden örnek tablolar
(Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, nr. 02135-005)

Resim 7: Eserin bir nüshasının ferağ kaydı (Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 01970)

2. Mir'atü'l-Acâib fi'l-Ameli bi'l-Ceybi'l-Gâib

Müellif adı dîbâcede Mahmud b. Ahmed el-Ôfi el-Hicâzî diye geçmektedir. Eser adı da dîbâceden alınmıştır. Vakit tayini ile alakalı Arapça bir eserdir. Telif tarihi ve yeri eldeki nüshalarda mevcut değildir. Kütüphanelerde çeşitli nüshaları vardır. Bu eserin kataloglanmasında da ciddi hatalar vardır. Bazı nüshalarını ve buldukları yerleri şu şekilde sıralamak mümkündür. Milli Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, nr. 06 Mil Yz A 11562/8, vr. 51b-62a, hicri 1118'de Diyarbakır'da istinsah edilmiştir; Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü, nr. BY00005876/4 vr. 106b-114b;¹⁰ Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, nr. 5557/5, vr. 102b-113b;¹¹ Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi, nr. 917/1, vr. 1b-10b, istinsah tarihi 1139;¹² Bursa İnebey Kütüphanesi, Ulucami Koleksiyonu, nr. 3532/4, vr. 81-92; Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, nr. 06 Mil Yz A 3084/5, vr. 120b-130a, istinsah tarihi 1170, müs-tensih Ali b. Abdullah.

Muhtevası

Müellif dîbâcede bu eseri vakti tayin etmede kolaylık sağlamak için kaleme aldığını ifade etmiş ve eserin isimlendirmesini bizzat kendisi yapmıştır. Eseri bir mukaddime ve yirmi dört bab olacak şekilde tertip etmiştir. Kısa mukaddimededen sonra birinci babda irtifa alma konusunu ele almış, yani güneşin yüksekliğini ölçerek zamanın nasıl belirleneceğini kısaca açıklamıştır. Bundan sonraki babların her bi-

¹⁰ Müellif adı katalogda hatalı olarak el-Avfi nisbesiyle verilmiştir. Nüshanın son kısmı eksiktir.

¹¹ Müellif adı katalogda hatalı olarak Ebû Muhammed Bedreddin Mahmûd b. Ahmed b. Mûsâ el-Ayıntâbî el-Aynî şeklinde verilmiştir.

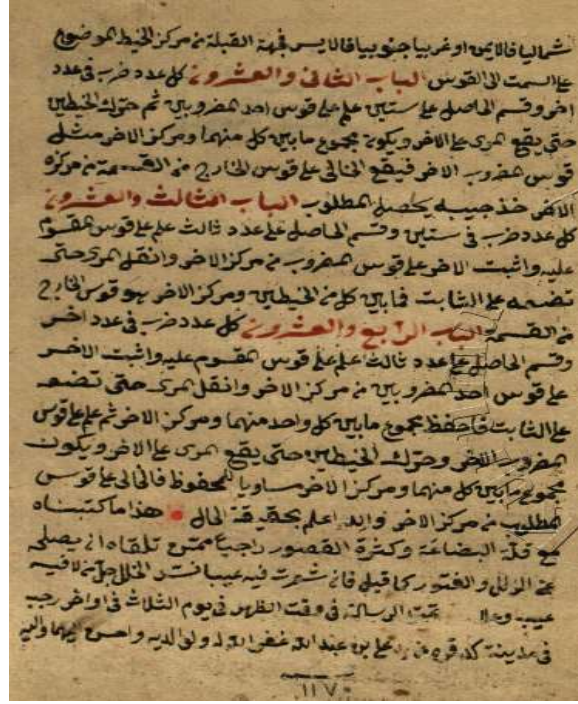
¹² Müellif adı katalogda Mahmûd b. Ahmed el-Aynî şeklinde hatalı verilmiştir.

rinde de yine vakti tayin etme yolları, vakit ölçer aletler ve bunların yapımı, kullanılması gibi hususlar üzerinde durmuştur. Güneşin konumuna göre cisimlerin durumu, gölge boyları ve bunlara bağlı olarak günün, saatin, dakikanın nasıl tespit edileceği gibi meseleleri etraflı ve derinlikli bir şekilde incelemiştir. Konuları anlatırken astronomi, matematik, geometri ve bunlarla ilgili ilimlere dair dönemin ilim dünyasının kullandığı kavramları başarılı bir şekilde kullanmıştır. Teknolojik imkanların son derece sınırlı olduğu o dönemler açısından bakıldığında halkın ve özellikle ilim ehlinin vakti tayin etme noktasındaki ihtiyaçlarını giderme noktasında bu eserin ciddi bir işlev gördüğü söylenebilir.

Burada şunu da ifade etmekte fayda görüyoruz. Osmanlı bilim adamlarının gözden kaçan önemli eserlerinden birinin de bu eser olduğunu düşünüyoruz. Özellikle bilim tarihçilerinin bu eser hakkında çalışmalarının faydalı olacağı ve eserin değerinin ancak bu sayede anlaşılacağı kanaatindeyiz.

Resim 8: Eserin ilk iki sayfası
(Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, nr. 06 Mil Yz A 3084/5)

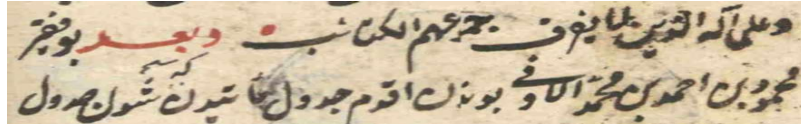

Resim 9. Eserin son sayfası

(Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, nr. 06 Mil Yz A 3084/5)

3. İlm-i Hesâb

Matematikle alakalı Osmanlı Türkçesi ile kaleme alınmış bir risaledir. Müellif adı dîbâcede Mahmud b. Ahmed b. Muhammed el-Ôfi diye geçmektedir. Eser, Milli Kütüphane, Samsun İl Halk Kütüphanesi, 55 Hk 363/4 numarada 138b-143b varakları arasındadır.¹³ Telif tarihi belirtilmemiştir. Şu ana kadar başka bir nüshasına da ulaşılamamıştır.

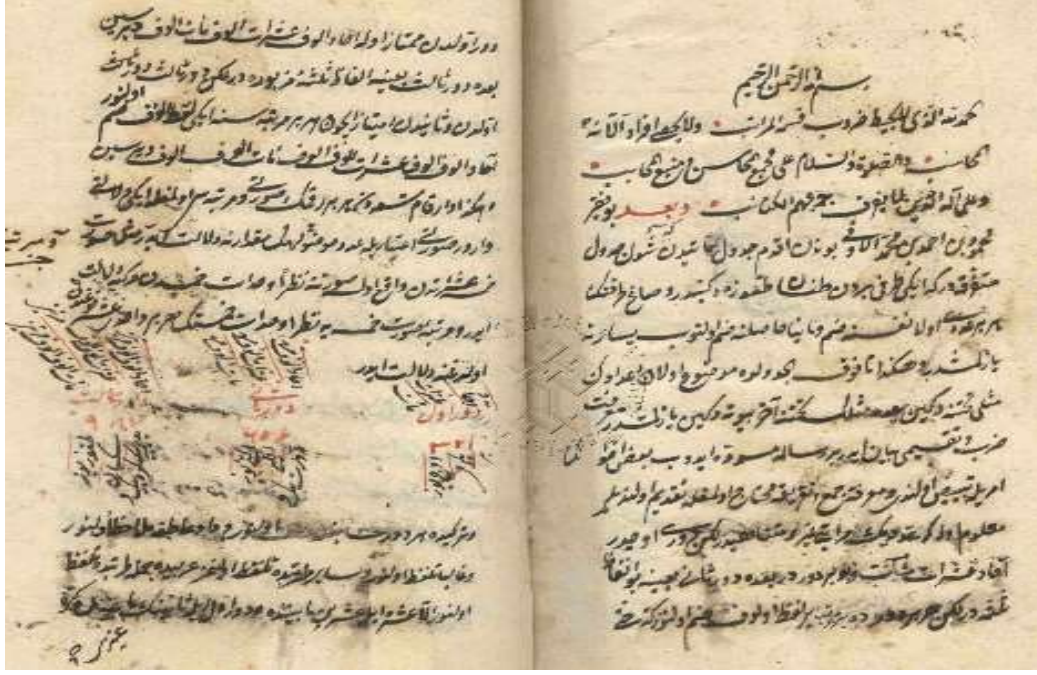
Resim 10: Dîbâcede müellif adının geçtiği yer

Muhtevası

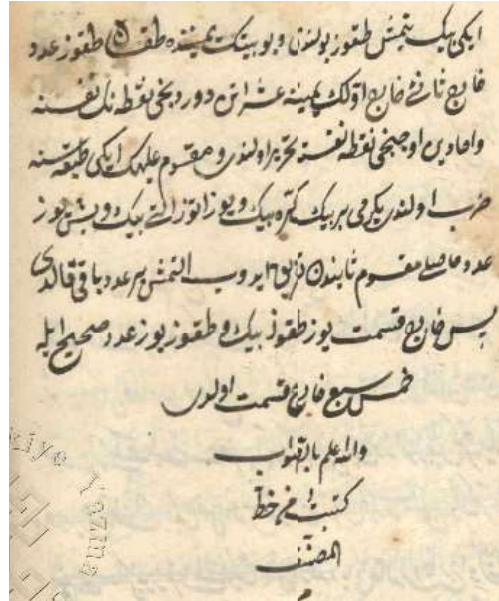
Müellif esere, besmele ve muhtevaya uygun kısa bir hamdele ve salvele ile başlamıştır. Devamında mukaddime bölümünde daha önce çarpma ve bölme işlemi konusunda bir çalışma yaptığını ve bu çalışmanın arkadaşları tarafından temize geçirildiğini, toplama ve çıkarma işlemi konusunda gelen talep üzerine de bu eseri hazırladığını ifade etmiştir. Eserde önce sayı basamakları üzerinde durmuştur. Basamakların birlerle, onlarla, yüzlerle sınırlı olmadığını, katlanarak arttığını, örnekler üzerinden anlatmaya çalışmıştır. Sayıların altında basamaklarını göstermiştir. Daha sonra matematiğin (hesap ilminin) temel kavramlarını ve konularını ele almış ve özellikle dört işlemi örnekler üzerinden açıklamıştır. Marifet-i cem' başlığını açarak toplama işleminin usul ve esaslarını, marifet-i tefrik başlığını açarak çıkarma işleminin usul ve esaslarını, marifet-i zarb başlığını açarak çarpma işleminin usul ve esaslarını, marifet-i taksîm başlığını açarak bölme işleminin usul ve esaslarını detaylı bir şekilde anlatmıştır. Dört işlem hakkında sadece

¹³ <https://portal.yek.gov.tr/works/detail/622743>. Bağlantısından esere ulaşmak mümkündür.

teorik bilgi vermekle kalmamış bizzat rakamları kullanarak uygulama örnekleri üzerinden bu işlemlerin nasıl yapıldığını da göstermiştir. Örneklerinde bazen üç bazen dört basamaklı sayıları kullanmıştır. Görüldüğü üzere müellifin şu ana kadar tespit edilebilen eserleri onun matematik, geometri, astronomi, astroloji ve bunlarla ilgili ilim dallarına vakıf bir bilim adamı olduğunu göstermektedir. Ancak kimliği tam olarak tespit edilemediğinden olsa gerek onun ve eserlerinin kıymeti şu ana dek anlaşılammıştır. Bizim amacımız Oflu Ahmed oğlu Mahmud'u ve eserlerini gün yüzüne çıkarmak ve araştırmacıların dikkatlerine sunmaktır. Bundan sonraki çalışmalar alanın uzmanları tarafından yapılacaktır.

Resim 11: Eserin ilk iki sayfası
(Samsun İl Halk Kütüphanesi, 55 Hk 363/4)

Resim 12: Eserin son sayfası
(Samsun İl Halk Kütüphanesi, 55 Hk 363/4)

Kaynakça

- Ahmed b. Mahmud b. Muhammed el-Ôfi. *İlm-i Hesâb*. Samsun İl Halk Kütüphanesi, 55 Hk 363/4.
- Ahmed b. Mahmud b. Muhammed el-Ôfi. *İstihracü't-Takvim*. Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli, nr. 02135-005.
- Ahmed b. Mahmud b. Muhammed el-Ôfi. *Mir'âtü'l-Acâib fi'l-Ameli bi'l-Ceybi'l-Gâib*. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, nr. 06 Mil Yz A 3084/5.
- Gür, Süleyman. Osmanlı Döneminde Yetişen Trabzonlu Müellifler ve Eserleri: Bir Literatür Denemesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (2018), 5/1: 155-239.
- Kehhâle, Ömer Rıza. *Mu'cemü'l-Müellifin*. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabi, ts.
- Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. <https://portal.yek.gov.tr/>.
- Zirikî, Ebû Gays Muhammed Hayrüddîn b. Mahmûd b. Muhammed b. Alî b. Fâris. *el-A'lâm*. Beyrut: Dâru'l-İlm lilmelâyîn, 2002.

